

УДК 338.242:504.062:630*9

А. І. Карпук,

д. е. н., доцент, директор, відокремлений підрозділ НУБіП України

"Боярська лісова дослідна станція", м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-2920-8131

Ю. М. Марчук,

к. с.-г. н., завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-1184-261X

Ю. Ю. Несторяк,

аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: 0000-0002-1618-7522

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.4.35

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАРОЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПЕРЕДОВОГО ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ

A. Karpuk,

Doctor of Economic Sciences, senior lecturer, principal, separate division of National University
of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Boyarka forest research station", Kyiv

Yu. Marchuk,

PhD in Agricultural Sciences, head of the Department of botany, dendrology and forest selection,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Iu. Nestoriak,

postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FINANCIAL AND ECONOMIC REGULATION OF FOREST BIODIVERSITY CAPACITY BUILDING: PROSPECTS FOR IMPLEMENTING BEST FOREIGN PRACTICES

Встановлено, що нарощення потенціалу біорізноманіття лісів в умовах тотального дефіциту у фінансуванні потреб лісового господарства потребує формування системи фінансово-економічного регулювання господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та упередження еколого-деструктивних процесів у лісгосподарському виробництві, яка охоплюватиме комплекс форм, методів та інструментів фінансування лісгосподарських та лісоохоронних проєктів на основі залучення приватних інвестицій та фінансових ресурсів, акумульованих у результаті реалізації угод державно-приватного партнерства. Обґрунтовано, що сучасний інструментарій фінансово-економічного регулювання розширеного відтворення та нарощення лісоресурсного потенціалу має забезпечити диверсифікацію методів, форм та джерел фінансування лісгосподарських заходів та процесів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення об'єктів лісгосподарської та лісоохоронної інфраструктури, які створюють умови для збереження та відтворення біорізноманіття лісів, особливо флористичних та фауністичних ресурсів. Встановлено, що позитивним моментом у частині відтворення лісів та відповідно нарощення потенціалу біорізноманіття лісів необхідно вважати відносно значне зростання в останні роки витрат на сприяння природному поновленню лісів, що корелює з міжнародними пріоритетами поширення практики наближеного до природи лісівництва. Обґрунтовано, що постійні лісокористувачі мають розширювати масштаби природного поновлення лісів, яке супроводжується найбільш продуктивним відтворенням флористичних та фауністичних ресурсів, збільшуючи тим самим несировинні корисності лісів і створюючи умови для охорони водозбірних басейнів та утримання органічних речовин. Доведено, що передовий іноземний досвід, який передбачає створення у публічних бюджетах спеціальних фінансових фондів відтворення лісів та розвитку переробних сегментів лісового сектора національної економіки, має бути імплементований у вітчизняну практику фінансово-економічного регулювання лісгосподарювання в тій частині, яка не суперечить базовим принципам невиснажливого та збалансованого ведення лісового господарства. Встановлено, що передусім не-

обхідно поступово імплементувати досвід країн пострадянського та постсоціалістичного табору, які мають схожі з Україною інституціональні передумови ведення лісового господарства і де в останні десятиріччя отримано проривні результати у темпах та масштабах відтворення лісоресурсного потенціалу.

It is established that increasing the biodiversity of forests under conditions of total deficit in financing the needs of the forestry requires the formation of a system of financial and economic regulation of economic development of forest resources and the prevention of ecological and destructive processes in forestry production. They will cover the complex of instruments based on attracting private investment and financial resources accumulated as a result implementation of public-private partnership agreements. It is proved that the modern tools of financial and economic regulation of expanded reproduction and increase of forest resource potential should ensure the diversification of methods, forms and sources of financing of forestry activities and processes of modernization, reconstruction and technical re-equipment of forest and forest protection infrastructure that will create conditions for the conservation and reproduction of forest biodiversity, especially floristic and faunal resources. It is established that a positive aspect in terms of forest reproduction and, consequently, increasing the potential of forest biodiversity should be considered a relatively significant increase in recent years in the cost of promoting natural regeneration of forests, which correlates with international priorities, the spread of the practice of close-to-nature forestry. It is proved that permanent forest users should expand the scale of natural regeneration of forests, which is accompanied by the most productive reproduction of floristic and faunal resources, thereby increasing the non-resource utility of forests and creating conditions for the protection of watersheds and the content of organic substances. Proven advanced foreign experience, which provides for the establishment in the public budgets of special funds for forest reproduction and development of processing segments of the forest sector of the national economy, must be implemented in domestic practice in financial and economic regulation of forest management in the part, which does not contradict the basic principles of sustainable forest management. It is established that first it is necessary to gradually implement the experience of the countries of the post-soviet and post-socialist camps, which have similar institutional prerequisites for forest management and where in recent decades breakthrough results have been obtained in the rate and scale of reproduction of the resource potential.

Ключові слова: фінансово-економічне регулювання, біорізноманіття лісів, спеціальні фінансові фонди, приватні інвестиції, імплементація, лісове господарство.

Key words: financial and economic regulation, forest biodiversity, special financial funds, private investment, implementation, forestry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Нарощення потенціалу біорізноманіття лісів за нинішніх умов, коли спостерігається гострий дефіцит бюджетних коштів для потреб лісового господарства, передусім державних лісгосподарських підприємств, які підпорядковані Державному агентству лісових ресурсів України (ДАЛРУ), напряму пов'язане з формуванням інструментарію фінансово-економічного регулювання господарського освоєння та розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу. Такий інструментарій має забезпечити диверсифікацію методів, форм та джерел фінансування лісгосподарських заходів та процесів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення об'єктів лісгосподарської та лісоохоронної інфраструктури, які створюють умови для збереження та відтворення біорізноманіття лісів, особливо флористичних та фауністичних ресурсів. Інструментарій фінансово-економічного регулювання нарощення потенціалу лісового біорізноманіття має передбачати сукупність відповідних форм та методів фінансування видатків на садіння і висівання лісу і сприяння природному поновленню, на догляд за

мінералізованими смугами та протипожежними розривами, здійснення лісопатологічних обстежень, а також видатків на здійснення винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб, проведення моніторингу лісів, інвентаризації та оцінки лісового фонду, проведення лісової сертифікації. В частині забезпечення нарощення фауністичної складової лісового біорізноманіття необхідно забезпечити залучення фінансових ресурсів на проведення обліку диких тварин та на мисливське упорядкування, а також на заготівлю і викладку кормів для підгодовлі мисливських тварин. Враховуючи надмірну звуженість джерел фінансування проєктів розширеного відтворення біорізноманіття лісів, які мають місце у вітчизняній практиці ведення лісового господарства, важливого значення набуває вирішення проблеми формування належних інституціональних передумов для імплементації у регуляторний механізм ведення лісового господарства кращих іноземних практик фінансування процесів господарського освоєння лісової складової природного багатства України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Для формування ефективної вітчизняної системи фінансово-економічного регулювання

процесів нарощення біорізноманіття лісів важливого значення набуває вивчення передового іноземного досвіду, щоб прискорити процеси диверсифікації методів та інструментів фінансування заходів по збереженню та розширеному відтворенню флористичної та фауністичної складових біорізноманіття, що в підсумку сприятиме зміцненню асиміляційної місткості територій та підвищить рівень капіталізації ведення лісового господарства. Прикметною рисою фінансово-економічного регулювання процесів відтворення та відновлення лісів у Європі є те, що державні дотації більшості країн Європи в основному скеровані на приватних власників лісу. В Латвії, Чехії, Литві, Естонії лісним законом передбачені спеціальні механізми, які забезпечують їм державну фінансову підтримку. В цих країнах лісові землі, які мають високе охоронне значення, не є предметом реституції, і держава надає пряму компенсацію їхнім колишнім власникам. Так, в Естонії держава компенсує витрати з охорони ключових біотопів [1].

У США, незважаючи на відносно невелику частку власності лісів, держава фінансує всі роботи по боротьбі з лісовими пожежами, в тому числі на засадах державно-приватного партнерства, залучаючи ресурси бізнесу і приватних власників.

При державному фінансуванні лісгосподарських заходів в Канаді застосовується система стратегічного управління лісами. Обсяг виконуваних заходів і бюджетних коштів, що спрямовуються на їх оплату, строго відповідає цілям і завданням державної програми в галузі лісового господарства. Тим самим досягається максимальна результативність використання бюджетних коштів. Доходи лісового господарства Канади утворюються шляхом продажу ліцензій на оренду лісових ділянок підприємницьким структурам. Власники ліцензій (лісокористувачі) вносять плату до бюджетів провінцій.

Однак у Канаді в складі загального бюджету провінцій формується спеціальний "лісовий бюджет", доходною частиною якого є попенева плата. Кошти бюджету витрачаються на утримання структур державного управління лісами на всіх рівнях, інвентаризацію лісів, інженерне забезпечення освоєння лісових ресурсів, наукові дослідження, підтримку малого бізнесу в лісовій сфері. Фінансування витрат в межах, затверджених "лісовим бюджетом", проводиться строго за кошторисами з дотриманням жорсткої фінансової дисципліни. Такий підхід дозволяє уникнути ризику нецільового викорис-

тання бюджетних коштів, а також забезпечити максимальну результативність коштів, які витрачаються на лісове господарство [4].

У сучасних умовах розвитку лісового комплексу Білорусі відбувається зміна траєкторії інституційного розвитку. Змінилася структура доходів економічної діяльності установ. Завдяки взаємопов'язаному, взаємозалежному функціонуванню лісгосподарських, лісозаготівельних та деревообробних виробництв з'явилася можливість стимулювання деяких груп працівників, які здійснюють трудові функції в важких умовах. Однак для формування відповідної західноєвропейським реаліям корпоративної або "мережевої", взаємообумовленої внутрішньої структури лісового комплексу, що включає лісове господарство та промисловість, недостатньо тільки імпорту інституту підрядних відносин, здійсненого на основі накопиченого зарубіжного досвіду [2].

Цікавим з точки зору часткової імплементації у вітчизняну практику фінансування процесів нарощення потенціалу біорізноманіття лісів є досвід Норвегії, де існує Лісовий трастовий фонд, в який лісовласники вносять від 4% до 40% валової вартості реалізованої деревини після моменту продажу. Кошти фонду інвестуються на довгостроковій основі в будівництво лісових доріг і ведення лісового господарства, а також в підвищення екологічної цінності лісів. Рішення про величину внеску до Фонду приймається кожним власником лісу самостійно, виходячи з його потреби в інвестиціях, причому власник не отримує відсотки зі свого внеску. Сума відсотків використовується для покриття адміністративних витрат і фінансування проектів на регіональному та муніципальному рівнях [3].

З викладеного вище слідує, що передова іноземна практика фінансування потреб лісового господарства в частині збереження та відтворення лісового біорізноманіття передбачає широкий спектр форм, методів та інструментів фінансового забезпечення лісгосподарського виробництва, що дає можливість здійснювати господарське освоєння лісоресурсного потенціалу на основі принципів невиснажливості та збалансованості, а також забезпечувати своєчасне поповнення фінансових фондів для лісовідновлення та збільшення рівня лісистості територій.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз динаміки видатків державних лісгосподарських підприємств на заходи, які забезпечують розширене відтворен-

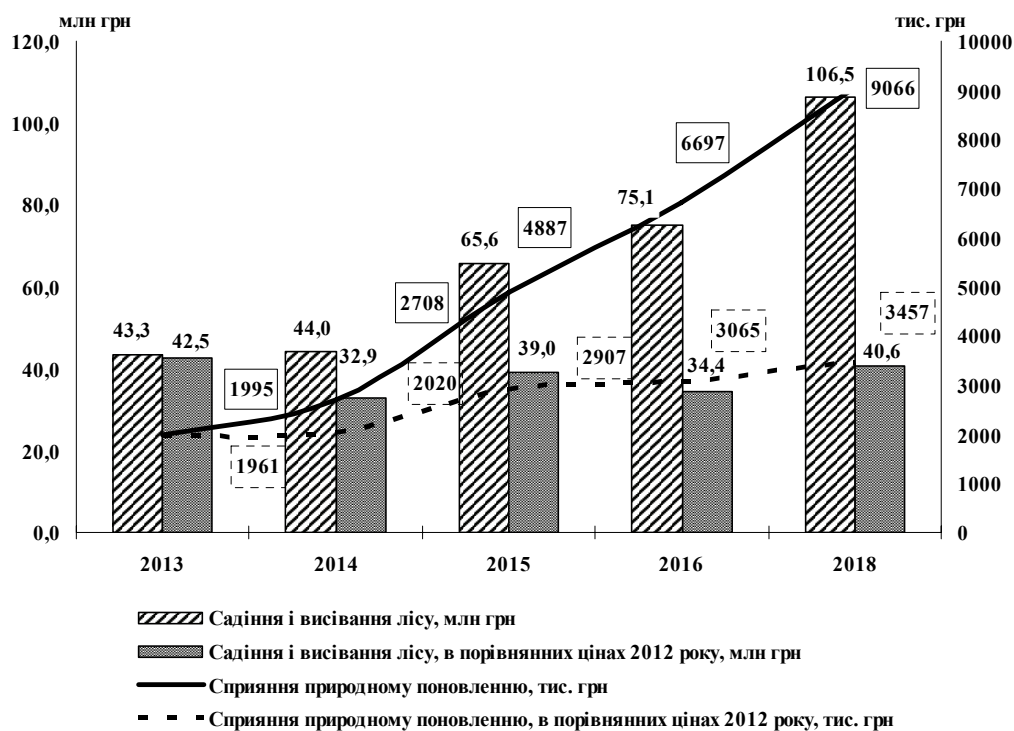

Рис. 1. Витрати підприємств, які функціонують у системі ДАЛРУ, на садіння і висівання лісу та сприяння природному поновленню

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

ня та наращення потенціалу біорізноманіття лісів, а також упереджують руйнацію лісогосподарств та скорочення потенціалу фауністичних ресурсів і обґрунтування пріоритетів імплементації передового іноземного досвіду фінансування лісового господарства у вітчизняну модель фінансово-економічного регулювання господарського освоєння лісоресурсного потенціалу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Нарощення потенціалу біорізноманіття лісів прямо залежить від масштабів лісовідновлення (відтворення лісів) як у місцях проведення суцільних рубок, так і на малопродуктивних сільськогосподарських угіддях, що створює територіальний базис розширення площі поширення лісової рослинності та фауністичних ресурсів. За період 1990—2017 рр. у динаміці лісовідновлення (відтворення лісів) висхідний тренд спостерігався у 1990—2009 рр. У 2010—2015 рр. спостерігалась низхідна тенденція стосовно річних площ лісовідновлення (відтворення лісів). Так, у 2015 р. порівняно з 2009 р. площа лісовідновлення (відтворення лісів) знизилася на 20,5 тис. га. Натомість в останні роки порівняно з 90-ми та початком 2000-х років спостерігається збільшення річних площ переведен-

ня лісових культур у вкриті лісом землі. Так, у 2015 р. порівняно з 2005 р. річна площа переведених лісових культур у вкриті лісом землі збільшилася на 44,3 тис. га, порівняно з 2010 р. — на 6 тис. га. У 2016 р. порівняно з 2015 р. площа лісовідновлення (відтворення лісів) збільшилася на 2,8 тис. га. Натомість площа переведення лісових культур у вкриті лісом землі зменшилася на 3,9 тис. га.

Покращення передумов для наращення потенціалу біорізноманіття лісів у середньостроковій та довгостроковій перспективі слід очікувати з огляду на стрімке зростання у 2013—2018 рр. видатків на садіння та висівання лісу (рис. 1). По цій статті витрат було профінансовано заходи у 2013 році на суму 43,3 млн грн, у 2014 — на 44,0 млн грн, у 2018 році — на 106,5 млн грн. Хоча для забезпечення реального збільшення видатків по цій статті потрібен більш прискорений ріст, оскільки у 2013—2018 рр. в динаміці витрат на садіння і висівання лісу в порівнянних цінах 2012 року не спостерігається висхідної тенденції (сума витрат на висівання та садіння лісу у порівнянних цінах розраховувалася шляхом ділення номінальної величини витрат за відповідний рік на кумулятивний індекс цін виробників). Зокрема у 2018 році порівняно з 2013 роком витрати на садіння і висівання лісу у порівнянних цінах 2012 року зменшилися на 1,9 млн грн.

У контексті нарощення потенціалу лісово-біорізноманіття постійні лісокористувачі мають розширювати масштаби природного поновлення лісів, яке супроводжується найбільш продуктивним відтворенням флористичних та фауністичних ресурсів, збільшуючи тим самим несировинні корисності лісів і створюючи умови для охорони водозбірних басейнів та утримання органічних речовин. Позитивним моментом в частині відтворення лісів та відповідно нарощення потенціалу біорізноманіття лісів необхідно вважати відносно значне зростання в останні роки витрат на сприяння природному поновленню, що корелює з міжнародними пріоритетами поширення практики наближеного до природи лісівництва. Зокрема у 2013 році сума витрат на сприяння природному поновленню лісів становила 1,9 млн грн, у 2014 році — 2,7 млн грн, а у 2018 році — 9 млн грн. Тобто у 2018 році порівняно з 2013 роком номінальна величина витрат на сприяння природному поновленню лісів збільшилася більш як у 4 рази. Також у 2018 році порівняно з 2013 роком на 1,5 млн грн відбулося збільшення суми витрат на сприяння природному поновленню лісів в порівнянних цінах 2012 року.

Позитивним моментом є номінальне зростання величини витрат на догляд за мінералізованими смугами та протипожежними розривами. Зростання витрат у 2013—2018 рр. у номінальному вираженні також спостерігається по статті — влаштування мінералізованих смуг

(рис. 2). Необхідно також забезпечити надійні джерела фінансування для збільшення протяжності створення протипожежних розривів, мінералізованих смуг, а також доріг протипожежного призначення.

За період 1995—2017 рр. не спостерігалось висхідного чи низхідного тренду в динаміці обсягів згорілого і пошкодженого лісу на пні, а також в динаміці обсягів згорілої і пошкодженої заготовленої лісової продукції. Найбільший обсяг згорілого і пошкодженого лісу на пні спостерігався у 2010 р. (343,8 тис. куб. м), у 2012 р. (289,3 тис. куб. м) та у 2015 р. (170,7 тис. куб. м). Натомість найбільші обсяги згорілої і пошкодженої лісової продукції спостерігалися у 2011 р. (2405 куб. м) та у 2015 р. (10387 куб. м). Заготівля згорілої та пошкодженої лісової продукції має супроводжуватися дотриманням вимог стосовно збереження домінуючих видів лісового біорізноманіття.

Це ж саме стосується і збору та утилізації мертвої деревини, оскільки відсутність або мала кількість мертвої деревини у лісі насправді не є ознакою його стійкості проти дії природних факторів та "екологічного здоров'я", як це вважалося у лісівничій науці раніше, оскільки такий ліс втрачає ознаки природності.

Поширення шкідників і хвороб у теперішніх умовах є однією з основних загроз відтворенню та збереженню біорізноманіття. Тому вагомого значення набуває вчасне проведення лісопатологічних обстежень та проведення вини-

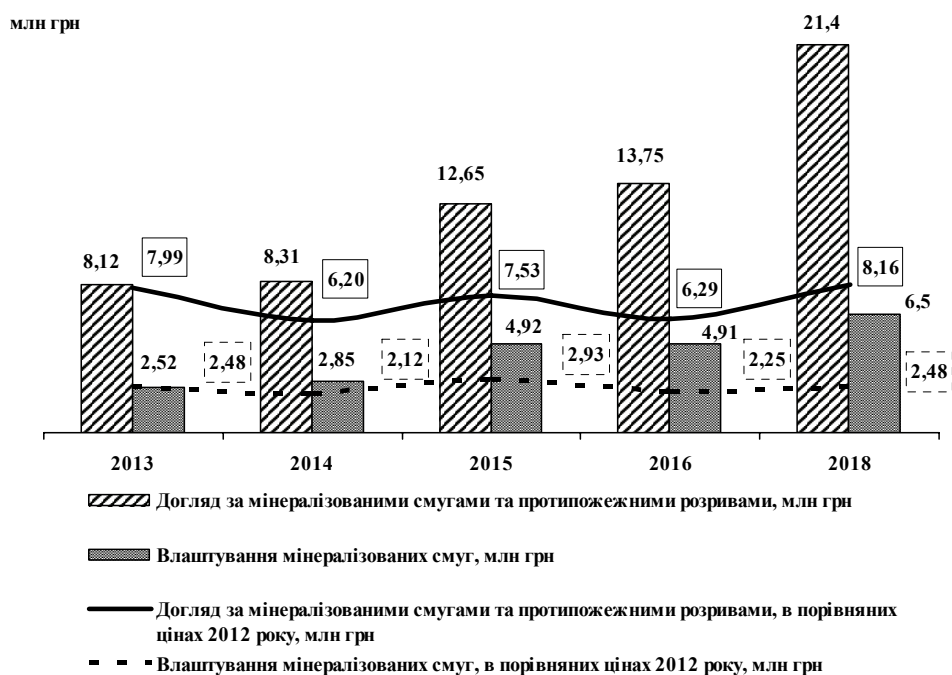

Рис. 2. Витрати підприємств, які функціонують у системі ДАЛРУ, на догляд за мінералізованими та протипожежними розривами та влаштування мінералізованих смуг

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

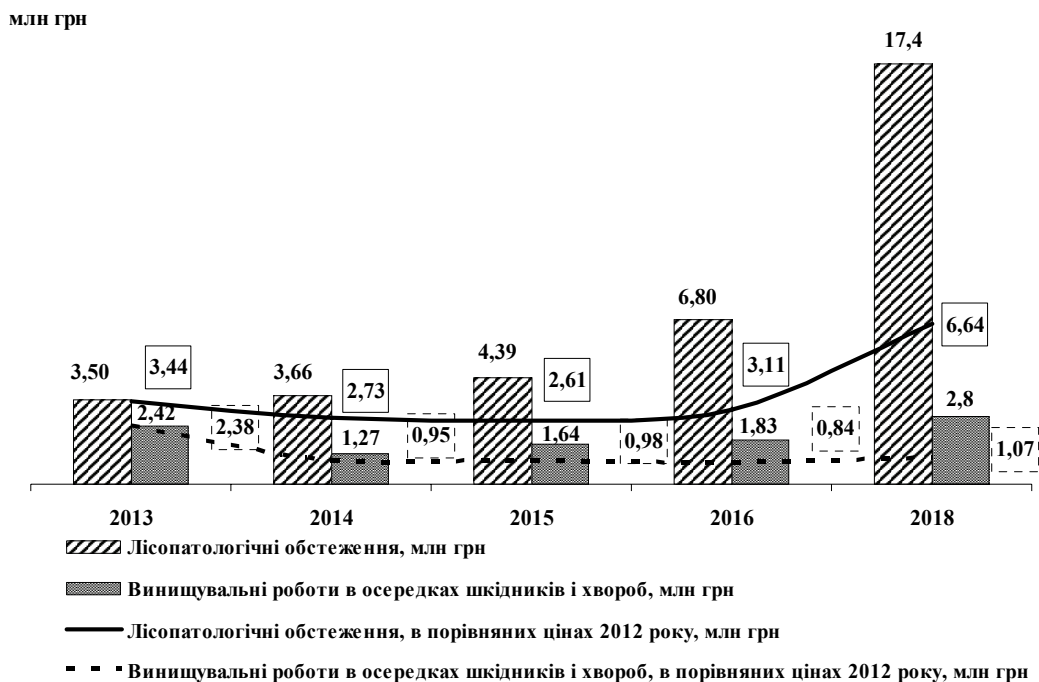

Рис. 3. Витрати підприємств, які функціонують в системі ДАЛРУ, на лісопатологічні обстеження та здійснення винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

щувальних робіт в осередках шкідників і хвороб, що вимагає відповідного фінансування цих заходів. У 2013—2018 рр. у динаміці номінальної величини видатків на лісопатологічні обстеження спостерігається висхідна тенденція, що пов'язана з необхідністю локалізації вогнищ

поширення верхового короїда та інших шкідників (рис. 3). У 2018 році порівняно з 2013 роком номінальна величина видатків, профінансованих підприємствами ДАЛРУ, на лісопатологічні обстеження виросла майже у 5 разів, але навіть такого зростання недостатньо, щоб вчасно виявляти вогнища поширення лісових шкідників і упереджувати знищення лісових насаджень та інших складових біорізноманіття лісів.

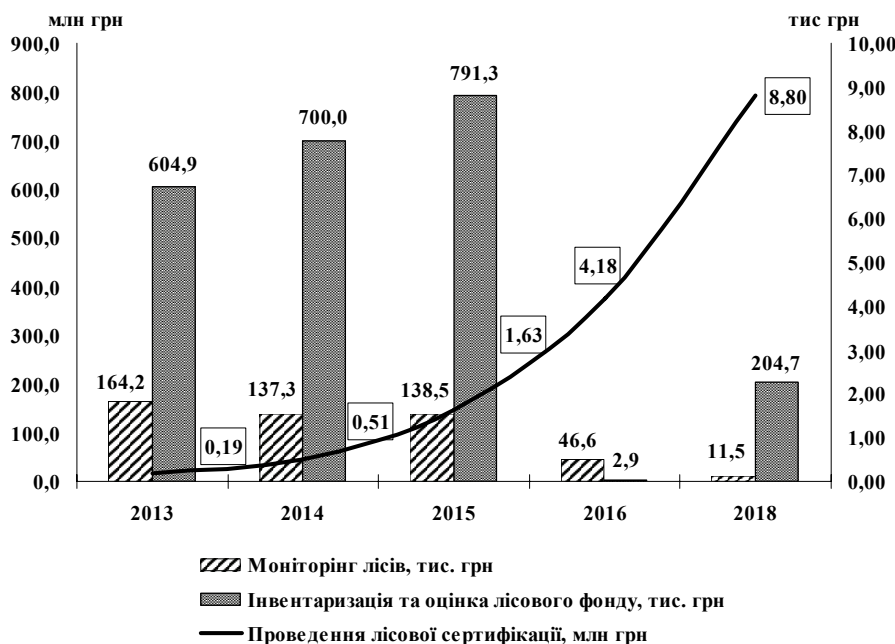

Рис. 4. Витрати підприємств, які функціонують у системі ДАЛРУ, на моніторинг лісів, інвентаризацію та оцінку лісового фонду і проведення лісової сертифікації

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

но виявляти вогнища поширення лісових шкідників і упереджувати знищення лісових насаджень та інших складових біорізноманіття лісів.

Підтвердженням даного твердження є те, що у порівнянних цінах 2012 року навіть спостерігається деяке зменшення величини цих видатків. Ще складніша ситуація має місце стосовно фінансування винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб. Тут спостерігається лише номінальне збільшення цього виду видатків на ведення лісового та мисливського господарства. Якщо у 2013 році сума видатків на здійснення винищувальних робіт в осередках шкідників і хвороб становила 2,42 млн грн, то у 2018 —

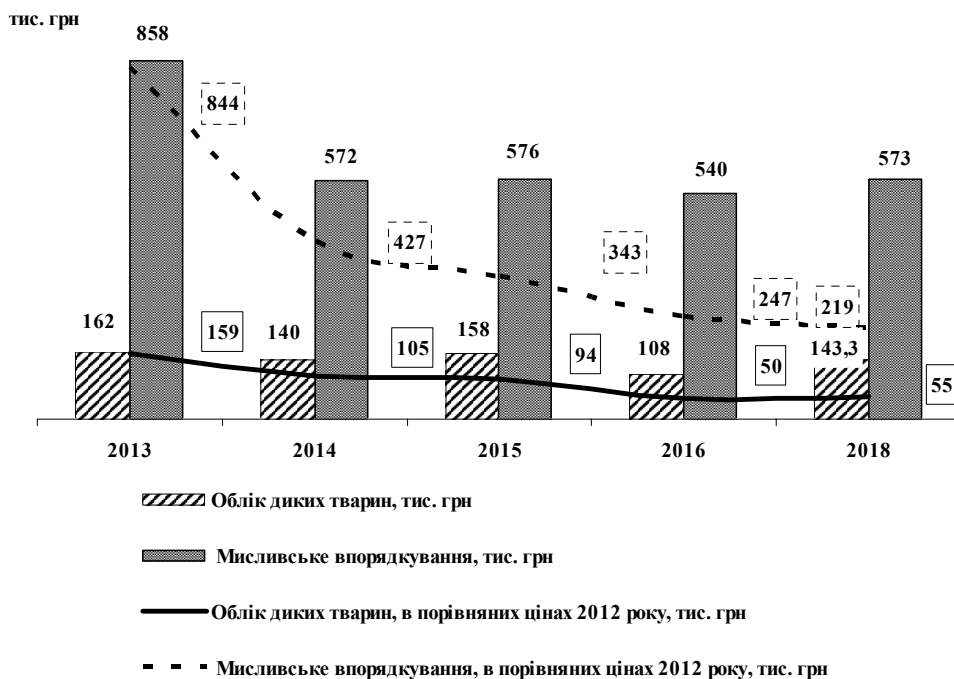

Рис. 5. Витрати підприємств, які функціонують в системі ДАЛРУ, на облік тварин та мисливське упорядкування

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

2,8 млн грн. Подолання такої негативної тенденції у фінансуванні заходів по знищенню шкідників та упередженню хвороб наряду залежить від створення сприятливого інституціонального підґрунтя для залучення коштів міжнародних природоохоронних фондів та міжнародних фінансово-кредитних організацій.

Досягнення пріоритетів нарощення біорізноманіття лісів стане можливим на основі достатнього фінансування заходів, пов'язаних зі здійсненням моніторингу лісів та інвентаризації і оцінки лісового фонду (рис. 4).

У 2013—2015 рр. поступально зростали видатки на інвентаризацію та оцінку лісового фонду, що позитивним чином відображалось на формуванні інформаційної бази стану біорізноманіття лісів. Якщо у 2013 році сума видатків за названою статтею становила 604,9 тис. грн, у 2014 році — 700,0 тис. грн, то у 2015 році — 791,3 тис. грн. У 2016 та 2017 роках мало місце обвальне скорочення видатків на інвентаризацію та оцінку лісового фонду, що негативним чином відобразилося на результативності інвентаризаційної та оціночної діяльності відповідних служб, які функціонують в системі ДАЛРУ.

Аналогічна ситуація спостерігається й в динаміці фінансування видатків на моніторинг лісів. Так, у 2016 році сума видатків на моніторинг лісів зменшилася майже в 4 рази, що не

дозволило забезпечити належний рівень збору інформації про окремі складові лісового біорізноманіття, а це не дозволило відповідно розробити адекватний набір інструментів для його збереження та відтворення. Натомість зворотна тенденція має місце в динаміці видатків на проведення лісової сертифікації. Якщо на дану статтю у 2013 році було витрачено 190 тис. грн, у 2014 році — 510 тис. грн, у 2015 році — 1,63 тис. грн, то у 2018 році — 8,8 млн грн. Тобто у 2018 році порівняно з 2013 роком видатки підприємств, які функціонують у системі ДАЛРУ, на лісову сертифікацію виросли у багато разів. Це пов'язано з необхідністю виконання вимог, які взяла Україна в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, міжнародних торговельних та природоохоронних договорів.

Прийняття управлінських рішень у частині збереження і відтворення фауністичних ресурсів вимагає отримання достовірної інформації про чисельність диких тварин, що потребує налагодження сучасної системи обліку диких тварин та мисливського впорядкування. По цих двох статтях видатків на лісове і мисливське господарство в цілому спостерігається низхідний тренд, що ускладнює заходи по створенню необхідних інфраструктурних та матеріально-технічних умов для обліку диких тварин та мисливського впорядкування (рис. 5).

Так, у 2016 році видатки у фактичних цінах на облік диких тварин порівняно з 2013 роком

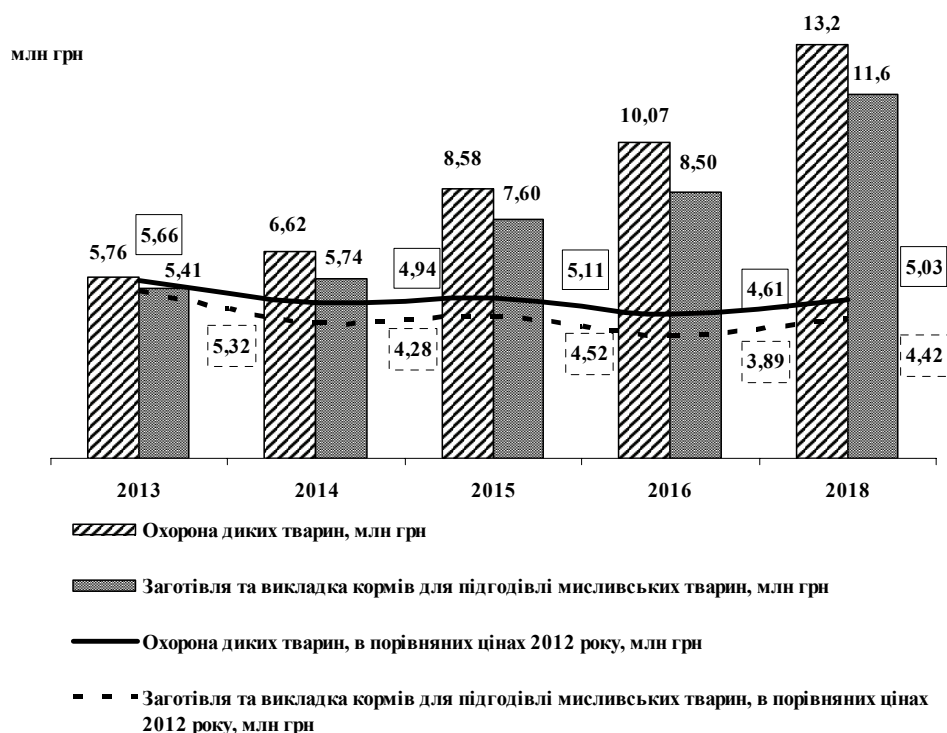

Рис. 6. Витрати підприємств, які функціонують у системі ДАЛРУ, на охорону диких тварин та заготівлю і викладку кормів для підгодовлі мисливських тварин

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

зменшилися на 54 тис. грн, а видатки на мисливське впорядкування — на 318 тис. грн. Таке зменшення номінальної величини видатків значною мірою й визначило суттєвий спад реальних обсягів фінансування, що у короткостроковій та середньостроковій перспективі негативним чином відобразиться на процесах забезпечення належного обліку мисливської фауни та результативності мисливського впорядкування.

Нарощення потенціалу фауністичної складової біорізноманіття лісів напряму залежить від фінансування заходів по охороні тварин та заготівлі і викладці кормів для підгодовлі мисливських тварин. У динаміці видатків на охорону диких тварин у фактичних цінах за період 2013—2018 рр. в цілому спостерігається висхідна тенденція: якщо у 2013 році на ці цілі витрачалося 5,76 млн грн, у 2014 році — 6,62 млн грн, то у 2018 році — 13,2 млн грн (рис. 6).

Але як показує динаміка видатків у порівнянних цінах 2012 року реальних позитивних зрушень у цьому напрямі не відбувалось, а номінальне зростання пов'язане з інфляційно-девальваційними коливаннями. Зокрема у 2013 році сума видатків на охорону диких тварин у порівнянних цінах 2012 року становила 5,66 млн грн, а у 2018 році — 5,03 млн грн.

Спостерігається також номінальне зростання видатків на заготівлю та викладку кормів для

підгодовлі мисливських тварин. Зокрема у 2013 році на такого роду заходи було спрямовано 5,41 млн грн, у 2014 році — 5,74 млн грн, а у 2018 році — 11,6 млн грн. Аналіз цих видатків в порівнянних цінах 2012 року показав, що зростання обсягів фінансування носить лише номінальний характер.

Так, у 2016 році порівняно з 2013 роком сума видатків підприємств, підпорядкованих ДАЛРУ, на заготівлю та викладку кормів для підгодовлі мисливських тварин зменшилася на 1,43 млн грн. Виходячи з того, що у 2013—2018 рр. не спостерігалось реального збільшення обсягів фінансування заходів по охороні диких тварин та заготівлі і викладці кормів для мисливських тварин, необхідно диверсифікувати джерела забезпечення названих видів видатків на ведення лісового та мисливського господарства за рахунок коштів, акумульованих на основі угод державно-приватного партнерства.

Наведений вище аналіз динаміки видатків на забезпечення розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу та упередження еколого-деструктивних процесів у лісовому господарстві засвідчив, що потрібно забезпечити суттєве нарощення фінансування всіх без винятку складових сфери ведення лісового господарства для того, щоб на порядок підвищити рівень ефективності господарського освоєння лісової складової природного багатства

України і забезпечити розширення площі земель лісогосподарського призначення. Для цього необхідна диверсифікація форм, методів та інструментів фінансування лісогосподарських заходів та процесів модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основного капіталу індустрії лісорозведення, лісовирощування, лісозаготівель та переробки деревини.

Передовий іноземний досвід, який передбачає створення у публічних бюджетах спеціальних фінансових фондів відтворення лісів та розвитку переробних сегментів лісового сектора національної економіки, має бути імplementований у вітчизняну практику фінансово-економічного регулювання лісогосподарювання в тій частині, яка не суперечить базовим принципам невиснажливого та збалансованого ведення лісового господарства. Передусім необхідно поступово імplementувати досвід країн пострадянського та постсоціалістичного табору, які мають схожі з Україною інституціональні передумови ведення лісового господарства і де в останні десятиріччя отримано проривні результати у темпах та масштабах відтворення лісоресурсного потенціалу. Заслужують на увагу ті іноземні практики лісогосподарювання, які передбачають участь у фінансуванні лісогосподарських проектів регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування. Необхідно також вивчати зарубіжний досвід через призму його можливої імplementації у практику господарювання, який передбачає широкомасштабне використання неситовинних корисностей лісу у рекреаційних цілях та комплексу екосистемних послуг, які продукуються різними складовими біорізноманіття лісів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Забезпечення проривних результатів у розширеному відтворенні біорізноманіття лісів в умовах тотального дефіциту у фінансовому забезпеченні потреб лісового господарства стане можливим за умови формування системи фінансово-економічного регулювання відтворення та господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, яка охоплюватиме комплекс форм, методів та інструментів бюджетного фінансування лісогосподарських проектів, залучення приватних інвестицій у розбудову індустрії лісорозведення, лісовирощування та модернізацію лісогосподарської і лісоохоронної інфраструктури, а також використання переваг угод державно-приватного парт-

нерства в частині залучення до фінансування потреб лісогосподарського виробництва приватних підприємницьких структур. Дослідження показали, що суми видатків на розширене відтворення лісоресурсного потенціалу та упорядкування еколого-деструктивних процесів у веденні лісового господарства у 2013—2018 роках є недостатніми і не покривають навіть мінімальних потреб, що вимагає перегляду принципів фінансування лісогосподарських та лісоохоронних проектів на основі імplementації передового іноземного досвіду як у частині диверсифікації методів та інструментів фінансового забезпечення, так і в частині створення спеціальних фондів фінансування лісового господарства в структурі публічних бюджетів.

Література:

1. Бець М.Т. Приватне лісокористування як потенціал підвищення ефективності управління лісовим господарством України. Вісн. Нац. ун-ту "Львів. Політехніка". 2007. № 605. С. 186—190.
2. Каштелян Т.В., Юреня Е.Г. Экономические проблемы воспроизводства лесных ресурсов и пути их решения. Труды БГТУ. 2017. № 1. С. 75—79.
3. Лесное хозяйство и лесная промышленность Норвегии. URL: http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_3133AA60-74E6-46FC-9470-0B825D665B9E.html
4. Макашина О.В., Таланова М.С. Зарубежный опыт финансирования лесного хозяйства. Финансовая аналитика: проблемы и решения. 2014. № 22 (208). С. 42—46.

References:

1. Bets', M.T. (2007), "Private forest management as a potential for improving the efficiency of forestry management in Ukraine", Visn. Nats. un-tu "L'viv. Politekhnik", vol. 605, pp. 186—190.
 2. Kashteljan, T.V. and Jurenja, E.G. (2017), "Economic problems of reproduction of forest resources and ways to solve them", Trudy BGTU, vol. 1, pp. 75—79.
 3. VneshMarket (2020), "Forestry and forest industry in Norway", available at: http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_3133AA60-74E6-46FC-9470-0B825D665B9E.html (Accessed 25 Jan 2020).
 4. Makashina, O.V. and Talanova, M.S. (2014), "Foreign experience in forestry financing", Finansovaja analitika: problemy i reshenija, vol. 22 (208), pp. 42—46.
- Стаття надійшла до редакції 10.02.2020 р.